

บุญสารทเดือนสิบกับการปรับเปลี่ยนเป็นประเพณีประดิษฐ์

The tenth lunar month rite and Its change into invented tradition

มณีรัตน์ กำลังเกื้อ¹ วรณนະ หนูหมื่น²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยประเพณีบุญสารทเดือนสิบกับการปรับเปลี่ยนเป็นประเพณีประดิษฐ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราชและ 2) พิจารณาทัศนคติของคนในและคนนอกจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อประเพณีประดิษฐ์บุญสารทเดือนสิบ ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสังเกตการณ์ ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช และมีการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าร่วมในงานประเพณี

ผลการศึกษาพบว่า การปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและกิจกรรมในลักษณะของประเพณีประดิษฐ์มากขึ้น สิ่งที่ปรับเปลี่ยนไปคือ สถานที่และกิจกรรมระยะเวลาในการจัด และขบวนแห่หมู่บ้านที่มีการสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองนครศรีธรรมราช ในส่วนของทัศนคติของคนในและคนนอกจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านประเพณีประดิษฐ์ พบว่าประเพณีบุญสารทเดือนสิบสะท้อนความเป็นตัวตนของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผ่านทัศนคติของคนในและคนนอกทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ทัศนคติในแง่บวกคือคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่องานบุญต่อบรรพบุรุษ มีความรักและสามัคคีกัน ยึดมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมให้แก่ลูกหลาน ทัศนคติในแง่ลบคือคนนครศรีธรรมราชเป็นคนที่เชื่อใจคนอื่นได้ง่าย ในส่วนของทัศนคติของคนนอกที่มองคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชในแง่บวกคือเป็นคนดี ชอบความสนุกสนานรื่นเริง มีความรักใคร่ และกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ทัศนคติในแง่ลบคือคนนครศรีธรรมราชเป็นคนแข็งกร้าว ทั้งนี้ประเพณีประดิษฐ์บุญสารทเดือนสิบยังมีบทบาทที่เด่นชัดในแง่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชอีกด้วย

คำสำคัญ: ประเพณี สารทเดือนสิบ ประเพณีประดิษฐ์

Abstract

This research's objectives were to study changes in activity types of the tenth lunar month rite of Nakhon Si Thammarat Province, Thailand and to review attitudes of those living in Nakhon Si Thammarat Province and in others towards the rite's change into invented tradition. To conduct the research, qualitative research methodology, observations at the rite, as well as interviews with rite participants were employed.

The findings revealed that with changes in activity types, the rite has become a more invented tradition. The changes included activity grounds, activity details, activity duration as well as a procession of "Mrab", a set of food and sweets that reflected the uniqueness of Nakhon Si Thammarat Province. With regards to positive and negative attitudes of those living in the province and in others as seen through the invented tradition, the tenth lunar month tradition reflected well the identity of Nakhon Si Thammarat locals. As for the positive attitudes of Nakhon Si Thammarat locals, they considered themselves as possessing the following qualities: gratitude to their ancestors, love for others, being in unity, a strong belief in Buddhism, as well as a desire to conserve cultures for future generations. Despite the positive qualities, they still considered themselves as being too trusting. The

¹ นักศึกษา หลักสูตรภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

² อาจารย์ ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

non-locals considered the Nakhon Si Thammarat locals as people of virtue, enjoying entertainment, having love for each other, and expressing gratitude to ancestors, yet, they were also aggressive. The tenth lunar month rite does not only reflect the locals and non-locals' attitudes but also plays a significant role in promoting Nakhon Si Thammarat's heritage tourism today.

Keywords: tradition, the tenth lunar month rite, invented tradition

ความเป็นมาของปัญหา

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่มีความผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนา บทบาททางพระพุทธศาสนาแฝงอยู่ในวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรม โดยเฉพาะประเพณีบุญสารทเดือนสิบซึ่งนับว่าเป็นประเพณีที่สำคัญของคนนครศรีธรรมราช

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่คนนครศรีธรรมราชแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และบ่งบอกถึงความรักและความสามัคคีของคนรอบครัวและคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นสิ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตของคนนครศรีธรรมราชอีกด้วย ชาวนครศรีธรรมราชเชื่อกันว่าบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วจะตกนรกกลายเป็นเปรตลูกหลานจึงต้องทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ ซึ่งจะมีการเปิดประตูนรกเพื่อให้บรรพบุรุษกลับมา และทำบุญในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และจะกลับไปยังนรกภูมิในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ชาวนครศรีธรรมราชจะได้มีโอกาสทำบุญให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว (ชาญกิจ ขอบทำกิจ, 2523)

ในปัจจุบันประเพณีบุญสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเพิ่มเติมกิจกรรมต่างๆ เข้ามามากมาย หากแต่ยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ โดยใช้แนวคิดประเพณีประดิษฐ์ (Invented Tradition) ตามแนวคิดของ

Eric Hobsbawm and Terrance Ranger (1983 อ้างถึงใน ศิราพร ณ ถลาง, 2559) โดยที่ฮ็อบสบอมกล่าวว่ประเพณีประดิษฐ์ครอบคลุมได้ทั้งประเพณีที่มีการประดิษฐ์ขึ้นและสืบทอดกันมานานแล้วในสังคม และประเพณีที่เพิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่

อีกทั้งศึกษาทัศนคติของคนในและคนนอกจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มองคนนครศรีธรรมราชผ่านประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ตามแนวคิดของเจนเสน Wm.Hugh Jansen ในเรื่องประณามวาทะ (Blason Populaire) ที่ได้เสนอไว้ในบทความ "The Esoteric-Exoteric in Folklore" โดยกล่าวว่าธรรมชาติของประณามวาทะหรือการแสดงทัศนคติต่อกลุ่มตนหรือคนต่างกลุ่มอาจมีได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ แบ่งเป็น 2 ประเด็นคือ ทัศนคติแบบเอสโซเทริก (Esoteric) หมายถึง คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแสดงทัศนคติเกี่ยวกับกลุ่มตน และทัศนคติแบบเอ็กโซเทริก (Exoteric) หมายถึง คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแสดงทัศนคติเกี่ยวกับกลุ่มอื่น (ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์, 2559)

ประเด็นการศึกษาเรื่องประเพณีบุญสารทเดือนสิบที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ศึกษาสารทเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช และพบแง่มุมที่น่าสนใจ อาทิ พรชนก พงศ์ทองเมือง (2555) ศึกษาเรื่อง การสร้างและสื่อสารอัตลักษณ์ประเพณีบุญเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์งานประเพณีบุญเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ การรวมญาติ ความเชื่อเกี่ยวกับการได้สัมผัสผืนญาติที่เสียชีวิตไปแล้วที่เรียกว่า "เปรต" การแห่ห่มรับ และขนมที่เป็นเอกลักษณ์ 5 ชนิด

ประเพณีสารทเดือนสิบเป็นการทำบุญใหญ่ประจำปีที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อถึงประเพณีสารทเดือนสิบ ชาวนครศรีธรรมราชต่างกลับถิ่นฐานบ้านเกิดเพื่อร่วมพิธีกรรมอุทิศกุศลให้บรรพบุรุษเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และยังได้รวมคนในตระกูลให้แน่นแฟ้น นับเป็นการสืบสายรากความเป็นชาวนครศรีธรรมราชให้เหนียวแน่น (ปรีชา นุ่นสุข, 2522) ทั้งนี้ ประเพณีบุญเดือนสิบ หรืองานบุญวันสารทเดือนสิบ มีความเชื่อว่าเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพชนที่ล่วงลับ โดยมีการจัดในหลายพื้นที่ของภาคใต้ แต่จังหวัดจังหวัดนครศรีธรรมราช นับว่ามีการจัดแบบประเพณีประติษฐ์ที่ยิ่งใหญ่ เช่น ขบวนแห่ที่ดงามจากหลายอำเภอ ที่เข้าร่วมประเพณี การประกวดหุ้บ พิธีสวดอุทิศกุศล และการประชันประกวดอีกหลายกิจกรรม สารทเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีแง่มุมที่สามารถดึงดูดคนได้จำนวนมาก ทั้งเพื่อความรื่นเริง การได้พบปะญาติพี่น้อง การได้อุทิศกุศลแก่บรรพชน (ศุภชัย จังศิริวิทยากร, 2559)

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสำคัญและน่าสนใจดังที่กล่าวมาแล้วนั้น โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการปรับเปลี่ยนเป็นประเพณีประติษฐ์ แง่มุมของการปรับเปลี่ยนประเพณีดั้งเดิมเป็นประเพณีประติษฐ์ การปรับเปลี่ยน ลดทอน และเพิ่มเติม ของประเพณีดังกล่าวนับเป็นประเด็นทางคติชนวิทยา ที่น่าสนใจศึกษาเพื่อค้นหานัยสำคัญของประเพณีบุญสารทเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราชกับการปรับเปลี่ยนเป็นประเพณีประติษฐ์ การศึกษาครั้งนี้จะได้อรรถาธิบายถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราช และทัศนะของคนในและคนนอกจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านประเพณีประติษฐ์ เพื่อให้ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นที่รับรู้และเข้าใจความเป็นตัวตนของคนนครศรีธรรมราชมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาทัศนะของคนในและคนนอกจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านประเพณีประติษฐ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราช และประเพณีประติษฐ์ในพื้นที่อำเภอเมือง ด้วยเหตุผลที่ว่าอำเภอเมืองเป็นที่ตั้งของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารอันเป็นที่จัดประเพณีบุญสารทเดือนสิบใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดประเพณีประติษฐ์ (Invented tradition) และแนวคิดประชานิยม (Blason populaire) ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัย คือ การสังเกต และสัมภาษณ์ผู้ที่จัดกิจกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ และนักท่องเที่ยว

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ช่วงงานสารทเดือนสิบ กันยายน พ.ศ. 2559 – มีนาคม พ.ศ. 2560 จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เสนอผลวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

กลุ่มประชากรหลักของการวิจัย

มี 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่จัดกิจกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ และนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมทั้งคนในและคนนอกจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งคนออกเป็น 2 ช่วงอายุ คือ ช่วงอายุ 15-25 ปี และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป เพื่อจะให้เห็นทัศนะที่ต่างกันมุมมองต่อบุญสารทเดือนสิบกับการปรับเปลี่ยนเป็นประเพณีประติษฐ์

ผลการวิจัย

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่มีความสำคัญและปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตแต่ใน

ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและการจัดกิจกรรมให้เข้ากับยุคสมัยมากยิ่งขึ้น เรียกว่าเป็นประเพณีประดิษฐ์ (Invented tradition) ตามแนวคิดของ Eric Hobsbawm and Terrance Ranger (1983 อ้างถึงใน ศิริพร ณ ถลาง, 2559) โดยที่ฮ็อบสบอมกล่าวว่าการประเพณีประดิษฐ์ครอบคลุมได้ทั้งประเพณีที่มีการประดิษฐ์ขึ้นโดยสืบเค้าและปรับจากสิ่งดั้งเดิม และประเพณีที่เพิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ ประเพณีสารทเดือนสิบปัจจุบันนี้จัดขึ้นมาเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีแนวคิดของเจนเสน Wm. Hugh Jansen ในเรื่องประณามวาทะ (Blason populaire) ที่กล่าวว่าธรรมชาติของประณามวาทะหรือการแสดงทัศนคติต่อกลุ่มตนหรือคนต่างกลุ่มอาจมีได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ (ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์, 2559) แนวคิดนี้ได้นำมาใช้พิจารณาทัศนคติของคนในและคนนอกที่มีต่อประเพณีบุญสารทเดือนสิบ นครศรีธรรมราช ปรากฏว่ามีทั้งผู้ที่แสดงทัศนคติเชิงบวกและทัศนคติเชิงลบต่อประเพณีบุญสารทเดือนสิบ นครศรีธรรมราชในแง่ความเป็นประเพณีประดิษฐ์

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ เป็นประเพณีสำคัญของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2466 และมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เป็นประเพณีแสดงถึงความกตัญญูตเวทีที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว อีกทั้งยังเป็นการรวมญาติประจำปีของคนนครศรีธรรมราชที่ได้มีโอกาสกลับมาทำบุญใหญ่ร่วมกัน

การจัดประเพณีบุญสารทเดือนสิบถึงแม้จะเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต หากแต่ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมในส่วนของรูปแบบและกิจกรรมต่างๆ เข้ามาเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และเป็นการประชาสัมพันธ์ความเป็นนครศรีธรรมราชให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

การปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ

การปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนหนึ่งเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) สนับสนุนในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งในส่วนของกิจกรรมประเพณีตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ และมีแนวทางการพัฒนาชุมชน คือรักษาอัตลักษณ์และสร้างคุณค่าทรัพยากรเพื่อกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สืบสานประเพณี วัฒนธรรม ควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน และการสร้างเอกลักษณ์ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเมืองอย่างมีคุณค่าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากนโยบายของรัฐบาลก็ทำให้ส่งผลถึงแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภูมิภาคต่างๆ ที่ต้องจัดกิจกรรมหรือโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ทำให้ทางเทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้จัดทำโครงการต่างๆ เพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว

แผนพัฒนาเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ประจำปี พ.ศ. 2559 ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีโดยสนับสนุนการส่งเสริม และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการส่งเสริมงานประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งประเพณีสารทเดือนสิบก็เป็นหนึ่งในนั้น โดยสำนักงานการศึกษา มีโครงการที่ส่งเสริมแม่บ้านและเยาวชนจัดกิจกรรมในงานประเพณีเดือนสิบ โดยสนับสนุนให้ชุมชนในเขตเทศบาล 62 ชุมชนจัดกิจกรรมการแสดงที่อนุรักษ์ไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

ในส่วนของยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ สนับสนุน การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการประกอบอาชีพ และส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการ พัฒนา โครงการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว และจัด ประเพณีที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ด้วยนโยบายดังกล่าวข้างต้นเป็นผลทำให้ ประเพณีบุญสารทเดือนสิบต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ ตามนโยบายของรัฐบาลและเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว รูปแบบ และกิจกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนไปมีดังต่อไปนี้

1. สถานที่และกิจกรรมภายในงาน

งานประเพณีบุญสารทเดือนสิบของจังหวัด นครศรีธรรมราชเริ่มต้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2466 โดยใช้ สถานที่จัดงานบริเวณสนามหน้าเมือง นครศรีธรรมราช และจัดติดต่อกันจนกระทั่งปี พ.ศ. 2535 จึงได้ย้ายไปจัด บริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 84 (ทุ่งท่าลาด)

ในปี พ.ศ. 2549 มีการจัดงานเป็นกรณีพิเศษ เพื่อเป็นการฉลอง เนื่องในมหามงคลฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ซึ่งทางจังหวัดได้กำหนดรูปแบบการ จัดงานที่ยิ่งใหญ่ขึ้น โดยกำหนดสถานที่จัดงาน 3 แห่ง คือ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ศาลากลางจังหวัด นครศรีธรรมราช และสวนสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 84 (ทุ่งท่าลาด) ดังคำสัมภาษณ์

“...งานเดือนสิบนี้ก็เป็นงานใหญ่จัดมานานแล้ว ตั้งแต่ปี 2466 จัดที่หน้าเมือง เมื่อปี 2535 ก็มาจัดที่ทุ่งท่าลาด แต่มีจัดงานใหญ่อยู่ตอนปี 2549 ที่ในหลวง ครองราชย์ครบ 60 ปี มีจัดงานเพิ่มมาอีกที่หนึ่ง ก็คือ ศาลากลาง” (เจือ ยุทธพงศ์, 2559)

ในปัจจุบันมีการลดสถานที่ในการจัดงานลง เหลือเพียงแค่ วัดหน้าพระบรมธาตุ และสวนสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ 84 ในส่วนของการจัดงานของวัดหน้าพระบรมธาตุร่วมกับจังหวัดนครศรีธรรมราช กระทรวงการ

ท่องเที่ยวและกีฬา จัดงานตลาดย้อนยุค “งานบุญ ประเพณีบุญสารท เดือนสิบ” วิถีไทยเมืองนคร ปี 2559 วันที่ 25 กันยายน – 5 ตุลาคม 2559 (10 วัน 10 คืน)

การที่จะต้องเปลี่ยนสถานที่จัดงานมาเป็นวัด หน้าพระธาตุเนื่องจากบริเวณวัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหารมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก จึงมีการจัดขายของบริเวณวัดหน้าพระธาตุแทนเพื่อความ สะดวกของทางวัดในการจัดพิธีกรรมทางศาสนาและเพื่อ ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ภายในงานก็จะมี การจำหน่ายสินค้าของคนในชุมชนรวมไปถึงขนมเดือนสิบทุก ชนิด นอกจากนั้นยังมีการสาธิตการทำขนมเดือนสิบอีก ด้วย ในส่วนของการจัดงานบริเวณสวนสมเด็จพระศรี นครินทร์ 84 (ทุ่งท่าลาด) มีการจัดงานร่วมกับงานภาษา ดจังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2559 จัดขึ้นระหว่าง วันที่ 25 กันยายน – 4 ตุลาคม 2559 เป็นเวลา 10 วัน 10 คืนเช่นเดียวกัน ภายในงานมีพิธีบวงสรวงพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 5 และพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชและมีการประกวดประชันต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประกวดนางสาวนครศรีธรรมราชหมรับ นางตะลุง มโนราห์ หัตถกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านและกลอนสด นอกจากนั้น ยังมีการออกร้านภาษา กิจกรรมการแสดงต่างๆ บนเวที กิจกรรมบางอย่างก็มีมาตั้งแต่อดีตแต่ก็ได้เพิ่มเติม บางส่วนให้มีความทันสมัยมากขึ้น เช่น เวทีกลอนเดือน สิบที่มีการจัดมาตั้งแต่อดีต ดังคำสัมภาษณ์ของบุญเสริม แก้วพรหม ประธานชมรมกวีน้อยเมืองนคร

“...เวทีกลอนเดือนสิบ มีความคึกคักกับงานเดือน สิบตั้งแต่ปี 2512 จนถึงปัจจุบัน ถือเป็นส่วนหนึ่งของงาน เดือนสิบ และเป็นงานที่สานต่อความเป็นเมืองเจ้าบทเจ้า กลอนของนครศรีธรรมราชที่รุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต...” (บุญเสริม แก้วพรหม, 2559)

จากคำสัมภาษณ์ก็จะเห็นได้ว่าการแข่งกลอน ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบก็เป็นกิจกรรมที่มีมานานแล้ว ในปัจจุบันก็ได้มีการปรับเปลี่ยนไปบ้างในเรื่องของวิถีติ ในการแข่งขันให้มีความร่วมสมัยมากขึ้น และรางวัลก็จะ

เป็นด้วยพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งการเพิ่มเข้ามาในส่วนของรางวัลต่างๆ ทำให้มีนักเรียน นักศึกษา ต่างให้ความสนใจและเข้าร่วมการแข่งขันในเวทีกลอนเดือนสิบมากยิ่งขึ้น

งานบุญสารทเดือนสิบบริเวณสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์เป็นสถานที่ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชและบุคคลภายนอกต่างหลั่งไหลเข้ามาร่วมงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีทั้งกิจกรรมที่น่าสนใจมากมาย รวมทั้งยังมีร้านค้าต่างๆ ที่มาออกร้านเป็นจำนวนมาก ดังคำสัมภาษณ์

“...ถ้าพูดถึงงานเดือนสิบก็ต้องมาที่นี่เลยมาทุกปี ของก็ขายเยอะ ของเล่นก็มี บนเวทีก็มีกิจกรรม มาที่นี่แล้วรู้สึกว่าได้ครบทุกอย่าง...” (สุปถีนีย์ ช้วยสม, 2559)

เหตุผลที่ทำให้สถานที่ในการจัดงานประเพณีบุญสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเหลือเพียงแค่ 2 แห่งเนื่องจากหน่วยงานในการจัดก็คือเทศบาลนครนครศรีธรรมราชต้องการที่จะให้เกิดความสะดวกในการเข้ามาท่องเที่ยว อีกทั้งยังง่ายต่อการดูแลและรักษาความปลอดภัยอีกด้วย

2. ระยะเวลาในการจัด

งานประเพณีบุญสารทเดือนสิบในช่วงแรก ๆ มีการจัดเพียง 3 วัน 3 คืน คือเริ่มตั้งแต่วันแรม 13 ค่ำ เดือน 10 ไปจนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 (จิรวรรณ แก้วพรม, 2547) จัดขึ้นเพื่อจำหน่ายสินค้าที่จะนำไปใช้ประกอบพิธีกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ แต่ในปัจจุบันได้เพิ่มระยะเวลาในการจัดงานขึ้นมาเป็น 10 วัน 10 คืน และได้เพิ่มในส่วนของการจำหน่ายสินค้า และมีกิจกรรมต่างๆ เข้ามาเพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวและลูกหลานที่กลับมาช่วยในงานประเพณีสารทเดือนสิบ

3. ขบวนแห่หมู่บ้าน

ในอดีตการหมู่บ้านก็คือการที่คนในหมู่บ้านร่วมกันแห่เพื่อนำหมู่บ้านไปประกอบพิธีกรรมที่วัด คือชาวบ้านจะช่วยกันตั้งแต่วางรถจัดจนไปถึงขั้นตอน

การนำหมู่บ้านไปประกอบพิธีกรรม แต่การแห่หมู่บ้านในปัจจุบันทางเทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้จัดขบวนแห่หมู่บ้านขึ้นเพื่อเป็นการแสดงให้นักท่องเที่ยวหรือคนที่เข้าร่วมงานได้เห็นถึงตัวตนรวมถึงอัตลักษณ์ของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสะท้อนผ่านขบวนแห่ในหลายๆ ด้าน ดังนี้

ภาพที่ 1 รถหมู่บ้าน

ที่มา : มณีรัตน์ กำลังเกื้อ (30 กันยายน 2559)

3.1 ศิลปวัฒนธรรม

นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีศิลปะและวัฒนธรรมมากมายทั้งหนังตะลุง มโนราห์ รวมไปถึงประเพณีต่างๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ยกตัวอย่างเช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุซึ่งเป็นประเพณีหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ในขบวนแห่ก็มีการแสดงให้เห็นถึงประเพณีโดยมีการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์จำลองขึ้นมาแล้วให้ชาวบ้านร่วมกันแห่ในขบวนแห่หมู่บ้าน จัดให้มีการขีดหนังตะลุง มโนราห์เป็นต้น จากที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นเป็นสิ่งที่ทางเทศบาลต้องการสื่อให้นักท่องเที่ยวหรือคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่เข้ามาชมขบวนแห่หมู่บ้าน เพื่อแสดงให้เห็นว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชยังคงอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างดี

3.2 วิถีชีวิต และความเป็นอยู่

วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้สะท้อนให้เห็นว่านครศรีธรรมราชเป็นเมืองเกษตรกรรม มีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์อยู่กับการทำเกษตร

ทั้งการประกอบอาชีพ เช่น ทำนา ทำสวนยาง เป็นต้น ทั้งที่ในปัจจุบันคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเองก็มีการปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพตามภาวะทางเศรษฐกิจ มีการเข้าไปทำงานในระบบอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น การทำการเกษตรก็ลดน้อยลง แต่ก็ยังมีคนในหลายอำเภอที่ยังคงยึดการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม และผลิตผลทางการเกษตรที่ได้ก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นสินค้าทางการเกษตรที่ขึ้นชื่อของจังหวัด เช่น มังคุด ฝรั่งที่มีการส่งออกไปยังต่างประเทศ และส้มโอทับทิมสยาม เป็นต้น

3.3 การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาให้ความสำคัญและร่วมมือกันเพื่อพัฒนาให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดมากขึ้น ทั้งนี้คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดทำผลิตภัณฑ์หรือสินค้าเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาเดิม ทางจังหวัดก็ได้มีการจัดโครงการคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์ OTOP เด่นของจังหวัด โดยคัดเลือกจากผลิตภัณฑ์ 5 ประเภท ได้แก่ อาหาร เครื่องดื่ม ผ้าเครื่องแต่งกาย ของใช้ และสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร เป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น มีศักยภาพ มีคุณค่า และมีเอกลักษณ์ ยกตัวอย่างเช่น ผ้ายกเมืองนคร หน้ดถกรรมกระจุต ปลาตุกร้า จักสานย่านลิเภา เป็นต้น ซึ่งสินค้าและผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้มีการนำมาร่วมในขบวนแห่หมู่บ้านด้วย

ภาพที่ 2 ทอผ้ายกเมืองนคร

ที่มา : มณีรัตน์ กำลั้งเกื้อ (30 กันยายน 2559)

3.4 ขนมหที่ใช้ในประเพณี

ขนมหที่ใช้ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช 5 ชนิด ที่สำคัญและขาดไม่ได้เลยก็คือ ขนมหพอง ขนมหลา ขนมห้า ขนมหดีข้า และขนมหไชปลา และขนมหทั้ง 5 ชนิดนี้ก็นำไปเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการจัดหุมุรับ ซึ่งขนมหทุกชนิดมีความหมายในการที่จะให้บรรพบุรุษนำไปใช้เป็นสิ่งของแทนสิ่งต่างๆ ในนรกภูมิ ดังนี้ขนมหลา แทนเครื่องนุ่งห่ม ขนมหพอง แทนเรือหรือแพ ขนมหขนมหห้า แทนลูกสะบ้า เป็นการละเล่น ขนมหดีข้า แทนเงิน และขนมหไชปลา แทนเครื่องปลาตบ ซึ่งในปัจจุบันก็มีขนมหที่เพิ่มเข้ามา ยกตัวอย่างเช่น ขนมหจาวหาย ขนมหขาไก่ เป็นต้น แต่ขนมหที่เพิ่มเข้ามาใหม่นั้นจะไม่มี ความหมายในขบวนหุมุรับก็จะมี การจัดหุมุรับด้วยขนมหเดือนสิบ รวมถึงใส่ขนมหที่เพิ่มเข้ามาในหุมุรับด้วย

ภาพที่ 3 แห่หุมุรับ

ที่มา : มณีรัตน์ กำลั้งเกื้อ (30 กันยายน 2559)

3.5 ความร่วมมือร่วมใจของคนนครศรีธรรมราช

การจัดงานประเพณีบุญสารทเดือนสิบได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานต่างๆ ภายในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีขบวนจากเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา โรงเรียน ห้างร้าน เทศบาลนครนครศรีธรรมราช และคนในพื้นที่ในเขตอำเภอต่างๆ ซึ่งจะรวมตัวกันก่อตั้งเป็นกลุ่มจะร่วมกันจัดทำารหุมุรับ และสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มตนเองผ่านขบวนที่จัดขึ้น โดยแบ่งเป็นหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มลุ่มน้ำตาปี กลุ่มที่ราบเชิงเขา กลุ่มฝั่งทะเลตอนบน เป็นต้น

3.6 การสั่งสอนให้ลูกหลานให้เกรงกลัวต่อบาป

ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบมีสิ่งหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ก็คือ เปรต ในชบวนแห่หมู่บ้านมีการจัดทำหุ่นเปรต รวมไปถึงยมทูต ยมบาลที่อยู่ในนรก เพื่อแสดงให้ลูกหลานเกรงกลัว และไม่ประพฤติดนที่ไมดี ซึ่งนี่ก็เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ต้องการสอนให้ลูกหลานประพฤติดนตามหลักธรรมอันดีของพระพุทธศาสนา

ภาพที่ 4 เปรต

ที่มา : มณีรัตน์ กำลังเกื้อ (30 กันยายน 2559)

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่อดีตและเป็นเอกลักษณ์ของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช หากแต่ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้มีความร่วมสมัยและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังจังหวัดนครศรีธรรมราชให้มากขึ้นเพื่อการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครศรีธรรมราช และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นประเพณีอันดีงามของแต่ละท้องถิ่น

ทัศนะของคนในและคนนอกผ่านประเพณีบุญสารทเดือนสิบ

การศึกษาทัศนะของชาวนครศรีธรรมราชผ่านประเพณีบุญสารทเดือนสิบ และทัศนะของคนภายนอกที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ทำให้ได้ทราบว่ทั้งคนในและคนภายนอกมีทัศนคติต่อคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างไร

1. ทัศนะของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การแสดงทัศนะของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านประเพณีบุญสารทเดือนสิบพบว่า มีการแสดงทัศนะต่อกลุ่มของตนเองทั้งในแง่บวกและในแง่ลบ

1.1 ทัศนะต่อกลุ่มของตนเองในแง่บวก

ทัศนะของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มักเกี่ยวกับความภาคภูมิใจต่อวิถีชีวิต ความสามัคคี ยึดมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ดังนี้

1) คนนครศรีธรรมราชเป็นผู้มีความภาคภูมิใจต่อบรรพบุรุษ

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงความภาคภูมิใจต่อวิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราชที่มีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้ว การแสดงความภาคภูมิใจต่อบรรพบุรุษที่มีชีวิตอยู่ก็คือการที่ลูกหลานที่ทำงานอยู่ต่างจังหวัดกลับมาเพื่อประกอบพิธีกรรมร่วมกัน และมีการนำขนมเดือนสิบไปมอบให้แก่ญาติผู้ใหญ่ที่ตนนับถือ และการแสดงความภาคภูมิใจต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วก็คือการร่วมในพิธีกรรมที่อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ เห็นได้ว่าคนนครศรีธรรมราชให้ความสำคัญกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจต่อวิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราชที่มีต่อบรรพบุรุษ ดังคำสัมภาษณ์

“...ประเพณีนี้ทำเพื่อสืบสานวัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่ทำมาทุกปี ตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว เขาก็ต้องยึดหลักประเพณีนี้เอาไว้ให้ลูกหลานสืบต่อไป ในงานก็จะมีการยกหมู่บ้าน จัดขนมลา ขนมพอง ขนมเดือนสิบต่างๆ ให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มีการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล กรวดน้ำให้...” (นิภา รัชธรรม, 2559)

2) คนนครศรีธรรมราชมีความสามัคคีกัน

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันทั้งในครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน วัด หรือหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันที่จะจัดงาน

ประเพณีนี้ขึ้นเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมนี้ให้แก่ลูกหลาน คนนครศรีธรรมราชให้ความสำคัญกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นอย่างมาก เชื่อกันว่าเมื่อถึงประเพณีนี้ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ต้องกลับบ้านเพื่อไปประกอบพิธีกรรม ดังคำสัมภาษณ์

“...งานเดือนสิบเป็นเหมือนงานรวมญาติญาติๆมาทำบุญให้พ่อแม่แม่เฒ่า พ่อเฒ่าแม่เฒ่าก็เสียไป แต่ละที่ก็มีวัฒนธรรมในแต่ละที่ก็ไม่เหมือนกัน งานนี้เป็นวัฒนธรรม ทำให้เกิดความกลมเกลียวกันในครอบครัว หลายๆ คนก็ยอมกลางงานเพื่อกลับมาเทศกาลนี้...” (จักรกฤษ ไวยประดับ, 2559)

3) คนนครศรีธรรมราชเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีความสัมพันธ์อยู่กับพระพุทธศาสนา ประเพณีบุญสารทเดือนสิบก็หนึ่งในประเพณีที่สัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก คนนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่ยังคงมีความเชื่อในเรื่องของบาปบุญคุณโทษ จึงทำให้เกิดประเพณีบุญสารทเดือนสิบขึ้นเพื่อที่จะทำบุญให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ให้ได้พบการความสุขในนรกภูมิ หรือ โลกหน้า ชาวนครศรีธรรมราชเชื่อว่าการทำบุญในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นการทำบุญใหญ่ในรอบปี และสร้างความเป็นสิริมงคลให้กับตนเองและครอบครัว ดังที่

“...คนนครให้ความสำคัญกับประเพณีสารทเดือนสิบมาก เห็นได้จากที่ทุกที่จะมีการจัดงาน ไม่ว่าจะเป็นคนนครที่อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช หรือคนนครที่อยู่ต่างจังหวัดทุกคนจะกลับบ้าน เชื่อกันว่าเป็นโอกาสสำคัญที่สุดที่จะได้กลับมาทำบุญร่วมกัน...” (อนุชธรา เรื่องมาก, 2559)

4) คนนครศรีธรรมราชเป็นผู้ที่มีการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมให้แก่ลูกหลาน

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่อดีตและปฏิบัติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การที่ประเพณีนี้ยังคงอยู่เนื่องด้วยมีการอนุรักษ์ และชี้ให้

ลูกหลานได้เห็นถึงความสำคัญในการประกอบพิธีกรรมในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ทำให้ลูกหลานมีความเชื่อและยังคงมีการอนุรักษ์ประเพณีนี้สืบไป ดังคำสัมภาษณ์

“...งานประเพณีเดือนสิบ เมื่อถึงเวลานั้นคนเฒ่าคนแก่ก็มาวัด เขาพองเขาลาไป เป็นประเพณีที่ตอนนี้อยู่ทั่วประเทศให้ความนิยม ถ้าเราไปไหว้วัดพวกเปรตก็จะมาร้องมาร่ำ ไปวัดนั่นวัดนี้ลูกหลานก็ไม่มี ตายายเรา ก็ต้องมาร้องขอส่วนบุญ นั่นแหละประเพณีเราเขาก็เลยมีการจัดทำบุญไปให้ ลูกหลานจะได้รู้ว่านี่เป็นประเพณีที่ขาดไม่ได้ แม่เคยบอกว่าถ้าไม่ร่วมงานพ่อแม่แม่เฒ่าจะไปหาประเพณีนี้เป็นประเพณีของเราทุกปี เริ่มวันที่ 25 กันยายน – 4 ตุลาคม จัด 10 วัน 10 คืน เป็นสัญลักษณ์ของนคร เป็นประเพณีโบราณ ตั้งนานแล้ว ถ้าไปอยู่กรุงเทพก็ต้องทำขาดไม่ได้...” (พินิจ นาคเกิด, 2559)

1.2 ทักษะต่อกลุ่มของตนเองในแง่ลบ

ทักษะของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อกลุ่มตนเองในแง่ลบพบได้น้อยมาก เป็นเรื่องเกี่ยวกับพื้นฐานทางด้านจิตใจที่เป็นคนใจอ่อนและเชื่อใจคนง่าย ดังนี้

1) คนนครศรีธรรมราชเป็นคนใจอ่อนและเชื่อใจคนได้ง่าย

คนภาคใต้โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะที่ชอบพูดเสียงดัง ดูแข็งกร้าว แต่ภายในจิตใจแล้วเป็นคนใจอ่อน เชื่อใจคนได้ง่าย ดังคำสัมภาษณ์

“...ไปที่ไหนนะก็มีแต่คนบอกว่าคนนครเป็นคนน่ากลัว แต่พอรู้จักจริงๆ จะรู้เลยว่าเป็นใจดี ชื่อๆ บางทีก็ชอบช่วยเหลือคนอื่นจนบางครั้งก็ถูกเขาหลอกได้ง่ายๆ...” (มัลลิกา โยวิวัฒน์, 2559)

ทักษะคติของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มองคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเองโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานจิตใจที่มียึดมั่น และผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาจึงส่งผลต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีความสามัคคี กตัญญูกตเวที และยังคงอยากให้วิถีเช่นนี้อยู่คู่กับนครศรีธรรมราชต่อไปจึงมีการปลูกฝังความคิด ความเชื่อ

ในเรื่องนี้เหล่านี้เพื่อให้ลูกหลานได้ประพฤติปฏิบัติตามแนวคิดและความเชื่อดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้สืบทอดต่อกันมา

2. ทศนะของคนนอกจังหวัดนครศรีธรรมราช

การแสดงทศนะของคนภายนอกที่มองคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านประเพณีบุญสารทเดือนสิบพบว่า มีการแสดงทศนะทั้งในแง่บวกและในแง่ลบ

2.1 ทศนะในแง่บวก

ทศนะของคนภายนอกที่มองคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มักเกี่ยวกับการเป็นคนดี ชอบความสนุกสนาน ความกตัญญู และความสามัคคี ดังนี้

1) คนนครศรีธรรมราชเป็นคนดี และชอบความสนุกสนานรื่นเริง

การจัดงานในประเพณีบุญสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นงานใหญ่ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก คนที่เข้ามาส่วนใหญ่ก็มีการเข้ามาสักการะพระบรมสารีริกธาตุที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ทราบดีว่าเมืองนครเป็นเมืองที่สัมพันธ์อยู่กับพระพุทธศาสนา จึงเชื่อกันว่าคนนครเป็นคนดี

อนึ่ง การจัดงานในประเพณีสารทเดือนสิบก็มีการจัดหลายวันหลายคืนและมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมายทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสนุกสนานรื่นเริง ดังคำสัมภาษณ์คนพื้นที่จังหวัดตรังและพัทลุง ตามลำดับ

“...สนุกดี เพิ่งเคยมาครั้งแรก เป็นงานใหญ่มีการจัดหลายคืน คนนครเป็นคนดี...” (โฆษิต นุ่นคง, 2559)

“...เป็นงานประจำปี มีทุกปี ในงานกิจกรรมเยอะ ของกินก็เยอะ เป็นงานประเพณีของคนนครศรีธรรมราช คนก็มาเที่ยวกันที่วัดพระมหาธาตุ นครเป็นเมืองพระ คนก็เป็นคนดี (อัครชัย นครราช, 2559)

2) คนนครศรีธรรมราชมีความรักใคร่ และกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงความรักในครอบครัว และความกตัญญู กตเวทีต่อบรรพบุรุษซึ่งไม่เพียงแค่ว่าคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่รับรู้ในเรื่องนี้ คนภายนอกก็รับรู้ผ่านการที่คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชกลับมารวมกัน และร่วมทำบุญเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ดังคำสัมภาษณ์

นักศึกษาที่เป็นคนจังหวัดชุมพร ได้กล่าวถึงประเพณีบุญสารทเดือนสิบจังหวัดนครศรีธรรมราชว่า “...เหมือนกับคนนครได้มารวมญาติกัน และก็ทำให้คนรุ่นหลังแบบพวกวัยรุ่นได้รู้จักเข้าวัดกัน และเข้าวัดเป็นครอบครัวใหญ่ก็คือคนนครเป็นคนรักญาติ รักรักพี่รักน้อง และคนรุ่นหลังก็เคารพและ จงรักภักดีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป และเป็นคนที่ยึดมั่นในหลักศาสนา...” (มะลิวัลย์ เทียนไทย, 2559)

และนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดเชียงราย ที่ได้กล่าวว่า “...เป็นงานที่ดีให้ลูกหลานได้มาทำบุญให้แก่ปู่ย่าตายายที่ล่วงลับไปแล้ว รวมญาติ คนที่ไปทำงานที่อื่นก็ได้กลับบ้าน คนนครให้ความร่วมมือในการจัดงานเคยมาหลายรอบแล้ว ไหว้พระธาตุ ทำบุญ มานั่งฟังธรรมมาตุตอนแห่งมรภ เวลามีงานทำบุญต่างๆ ก็จะมาที่พระธาตุ...” (สุริษา แซ่ย่าง, 2559)

2.2 ทศนะในแง่ลบ

ทศนะของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อกลุ่มตนเองในแง่ลบพบได้น้อยมาก เป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของคนนครศรีธรรมราช คือ คนนครศรีธรรมราชเป็นคนแข็งกร้าว

ลักษณะนิสัยของคนนครศรีธรรมราชเป็นคนที่พูดจาเสียงดัง ทำให้ดูน่าเกรงขาม บางครั้งก็ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในงานประเพณีบุญสารทเดือนสิบเกิดความตกใจ ดังคำสัมภาษณ์

“...คนนครชอบพูดเสียง ดูน่ากลัว ฟังบางทีก็รู้สึกตกใจ แต่ถ้าได้คุยแล้วก็ไม่ได้มีอะไร...” (มะลิวัลย์ เทียนไทย, 2559)

ทัศนคติของคนนอกที่มองคนในจังหวัด นครศรีธรรมราชโดยส่วนใหญ่แล้วจะมองว่าคนนครเป็น คนดี ชอบความสนุกสนาน และมีความรักใคร่สามัคคีกัน แต่ด้วยลักษณะนิสัยโดยทั่วไปของคนนครที่ชอบพูดจา เสียดแทงทำให้นักท่องเที่ยวมีความตกใจ และไม่กล้าเข้าไป คุยด้วยในบางครั้ง แต่นั่นก็เป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย เพราะเมื่อได้คุยแล้วก็รู้ว่าคนนครศรีธรรมราชก็เป็น คนที่มีจิตใจดี

อภิปรายผล

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่ สำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช และมีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งในปัจจุบันก็มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ ให้มีความร่วมสมัยและมีการสอดแทรกความเป็นตัวตน และอัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเพิ่มเข้าไป ตาม แนวคิดประเพณีประดิษฐ์ (Invented tradition) ของ Eric Hobsbawm and Terrance Ranger (1983) (อ้างถึงใน ศิริพร ณ ถลาง, 2559) โดยที่ฮ็อบสบอมกล่าวว่ ประเพณีประดิษฐ์ครอบคลุมได้ทั้งประเพณีที่มีการ ประดิษฐ์ขึ้นและสืบทอดกันมานานแล้วในสังคม และ ประเพณีที่เพิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่

ทั้งนี้ตามแนวคิดของเจเนเสน Wm.Hugh Jansen ในเรื่องประณามวาทะ (Blason Populaire) กล่าวว่าธรรมชาติของประณามวาทะหรือการแสดงทัศนคติ ต่อกลุ่มตนหรือคนต่างกลุ่มอาจมีได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ แบ่งเป็น 2 ประเด็นคือ ทัศนคติแบบเอสโซเทริก (Esoteric) หมายถึง คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแสดงทัศนคติเกี่ยวกับกลุ่มตน และทัศนคติแบบเอกโซเทริก (Exoteric) หมายถึง คนกลุ่ม ใดกลุ่มหนึ่งแสดงทัศนคติเกี่ยวกับกลุ่มอื่น (ภาณุพงศ์ อุดม ศิลป์, 2559) ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็น แนวทางในการศึกษาทัศนคติของคนในจังหวัด นครศรีธรรมราช และคนภายนอก เพื่อที่จะได้ทราบถึง ทัศนคติและมุมมองของคนทั้งภายในและภายนอกผ่าน ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สรุปผลการวิจัย

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่มีมา ตั้งแต่อดีต และยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาในปัจจุบัน แต่ก็ ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและกิจกรรมในรูปแบบของ ประเพณีประดิษฐ์มากขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมี สิ่งที่ปรับเปลี่ยนไปก็คือ สถานที่และกิจกรรมที่มีการลด สถานที่ในการจัดลงและเพิ่มในส่วนของกิจกรรมในมี ความหลากหลายและร่วมสมัยมากขึ้น ระยะเวลาในการ จัดจากแต่เดิมที่จัด 3 วัน 3 คืน ได้เพิ่มขึ้นมาเป็น 10 วัน 10 คืน ทำให้มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้าร่วมงานมาก ขึ้น และขบวนแห่หมู่บ้านที่มีการสะท้อนความเป็น เอกลักษณ์ของเมืองนครในหลายด้านคือ ด้าน ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ การอนุรักษ์สืบ ทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนมที่ใช้ในประเพณี ความ ร่วมมือร่วมใจของคนในพื้นที่ การส่งเสริมให้ลูกหลานทำ ความดีและเกรงกลัวต่อบาป

ทั้งนี้ประเพณีบุญสารทเดือนสิบยังสะท้อน ความเป็นตัวตนของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผ่าน ทัศนคติของคนในและคนนอกดังนี้ ทัศนคติของคนในที่ มองคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีทั้งแง่บวกและแง่ลบ ทัศนคติในแง่บวกคือคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อเวที่ต่อบรรพบุรุษ มีความรักและสามัคคี กัน ยึดมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อนุรักษ์และ สืบทอดวัฒนธรรมให้แก่ลูกหลาน ทัศนคติในแง่ลบคือคน นครศรีธรรมราชเป็นคนที่เชื่อใจคนอื่นได้ง่าย ในส่วนของ ทัศนคติของคนนอกที่มองคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชใน แ่งบวกคือเป็นคนดี ชอบความสนุกสนานรื่นเริง มีความรัก ใคร่ และกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ทัศนคติในแง่ลบคือคน นครศรีธรรมราชเป็นคนแข็งกร้าว

ประเพณีสารทเดือนสิบของจังหวัด นครศรีธรรมราชในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ กิจกรรมในแง่ของประเพณีประดิษฐ์ที่เพิ่มมากขึ้น แต่ ยังคงรักษาประเพณีและพิธีกรรมอันดั้งเดิมไว้ เพื่อการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ความเป็นจังหวัด

นครศรีธรรมราชให้กับคนภายนอกให้ได้รับรู้และมีทัศนคติที่ดีกับคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชผ่านประเพณีบุญสารทเดือนสิบ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการนำแนวคิดเรื่องประเพณีประเพณีไปศึกษาประเพณีในพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากมีนโยบายจากรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหลายพื้นที่ และน่าจะมีอีกหลายประเพณีที่ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดงาน สิ่งทำให้เห็นพลวัตของประเพณีในพื้นที่อื่น ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จิรวรรณ แก้วพรหม. (2547). **สารานนครศรีธรรมราช ฉบับพิเศษ “เดือนสิบ” 47**. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์ กรุงเทพฯ
- ชาญกิจ ขอบท่ากิจ. (2523) **เดือนสิบ’ 23 ที่ระลึกในการจัดงานบุญสารทเดือนสิบ ประจำปี 2522 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2522). **เดือนสิบ’22 ที่ระลึกในการจัดงานเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี 2522 ของจังหวัดนครศรีธรรมราช**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- พรชนก พงศ์ทองเมือง. (2555). **การสร้างและสื่อสารอัตลักษณ์ประเพณีบุญเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์. (2559, เมษายน-กันยายน). ทัศนะของชาวไทยพวนในวรรณกรรมนิทาน : มุมมองที่มีต่อกลุ่มของตนเองและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น. **วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ**, 29 (1), 111-126.

ศิริภาพร ณ ากลาง. (2559). **“คติชนสร้างสรรค์” : บทสังเคราะห์และทฤษฎี**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

ศุภชัย จังศิริวิทยาการ. (2559, กันยายน). วัฒนธรรมร่วมราก “บุญผะเหวดบิณฑิ์เขมร” กับ “สารทเดือน 10 เมืองนคร”. **ศิลปวัฒนธรรม**, 37(11), 50-55.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

- โสมจิต นุ่นคง, 2 ตุลาคม 2559.
- จักรกฤษ ไวยประดับ, 2 ตุลาคม 2559.
- เจือ ยุทธพงศ์, 2 ตุลาคม 2559.
- ฐปณีย์ ช่วยสม, 25 กันยายน 2559.
- นิภา รัศธรรม, 2 ตุลาคม 2559.
- บุญเสริม แก้วพรหม, 25 กันยายน 2559.
- พินิจ นาคเกิด, 2 ตุลาคม 2559.
- มะลิวัลย์ เทียนไทย, 30 กันยายน 2559.
- มัลลิกา โยวีวัฒน์, 30 กันยายน 2559.
- สุริษา แซ่ย่าง, 2 ตุลาคม 2559.
- อนุชธรา เรืองมาก, 30 กันยายน 2559.
- อัศวชัย นาคราช, 2 ตุลาคม 2559.